

BÚCSÚBESZÉD Dr. BALÁZS DÉNES RAVATALÁNÁL *

Dr. Jakucs László

Búcsúzni jöttem ma Hozzád Balázs Dénes, szomorú szívvel és lehajtott fővel, végső búcsút venni. Nem így akartam Veled újból találkozni. Sajnálom, nagyon sajnálom, hogy elkéstem. A barlangkutatók népes serege nevében, itthon és szerte a világban, a hazai és a nemzetközi földrajztudomány nevében is mondom, mi mindnyájan elkéstünk. Egész életedben annyira siettel és olyan csendben haladtál előre, hogy nem tudtunk Téged soha utolérni. Csak néztünk utánad, hol bámulattal, hol értetlenül, hol kissé irigykedve, hol féltő aggodalommal, hol repeső örömmel, de mindig osztatlan nagy elismeréssel és boldog büszkeséggel. Köszönjük Dénes, hogy a mienk voltál! Köszönjük, hogy úgy tudtál mindenkor a mienk lenni, hogy ennek a kis magyar hazának minden polgára a barlangok mélyén és a napfény birodalmában, szűkebb hazánkban és szerte a világban, egész életedben osztatlan nagy tisztelettel gondolhatott Reád. Hős voltál Dénes! A tudomány hőse, a szerénység hőse, a mérhetetlen akarat és a nemes céltudatosság hőse, a nélkülözés hőse, a szervező képesség hőse, a barlangkutató hőse, a földrajzi megismerés hőse, a hallatlan erő és a kitartás hőse, és sajnos az utóbbi időben a mérhetetlen szenvedés, az emelt fővel való pusztulás hőse is.

Óriást temetünk emberek! A magyar tudomány nagy óriását. Egy olyan géniust veszítettünk, aki nem gyűjtött magának rangot és elismerő címekeket, aki úgy ragadta kézbe és vitte előre megtorpanás nélkül a világ megismeréséért lobogó fáklját, hogy sohasem pihent meg sebeit nyalogatni. Aki heroikus küzdelmeiért egyetlen egyszer sem igényelt, de nem is fogadott el hivatalos köszönetet. Balázs Dénes nem tudott hajlongani azok előtt, akiknek módjuk lett volna őt megjutalmazgatni babérokoszorúkkal. Balázs Dénes csak dolgozni tudott, csak alkotni tudott. De azt nagyon tudott. Szívósan és lépést lépésre váltva úgy, mint annak idején Kőrösi Csoma Sándor.

* Elhangzott az érdi temetőben 1994. október 25-én.

Nem tudom feledni azt a pillanatot Dénes, amikor 42 évvel ezelőtt összeismerkedtünk. A Békebarlang felkutatásáról tartottam egy beszámoló előadást az egyetemen. Nyilvános előadás volt, a Magyarhoni Földtani Társulat szakülésén. Utána, amíg a kérdezősködők és a gratulálók hada széjjeloszlott, Te csendben várahoztál. Akkor léptél hozzám félszegen, amikor éppen már én is elhagyni készültem a kiürült termet. Azzal kezdted, hogy bocsánatot kértél és bemutatkoztál. Elmondad, az Élelmiszeripari Minisztérium Gazdasági Osztályának vagy egy kistisztviselője, de nem ez a lényeg, hanem az, hogy szeretnél Te is segíteni nekem valamilyen további új, még rejtett barlangot feltárni. Kértél, jelöljek meg egy pontot valahol, ahol érdemes kutatni. Te ugyanis elhatároztad, hogy megpróbálkozol kiásni egy még ismeretlen felszín alatti világot. Szánakozva néztem Rád. Kicsi voltál és sovány. Nem ilyen fizikumnak való a kalóz-típusú földalatti bányász-munka. Ha már szaktudás nincs, és eszköz, meg pénz sincs, legalább erős fizikum legyen hozzá! Sokan voltak azidőtájt, akik hasonló kérésekkel ostromoltak. Le akartalak beszélni. Nem tudtalak. Meleg tekintetű szemeid annyira csillogtak, akkora volt benned az elszántság és az igyekezet, hogy végül beadtam a derekammat. Ha annyira akarod, próbáld ki. Majd rájössz úgyis, hogy nem Neked való munka az. Égerszög határában a Szél-lyuk nevű régi víznyelőt ajánlottam a figyelmedbe. Ez a hely a titokzatos nagy Teresztenyei-barlangrendszernek lehetne az egyik támadási pontja. Tudtam, hogy komisz a feladat, bár kétségtelenül nagyreményű. Még akkor sem hittem, hogy képes leszel nekifogni, amikor a helyszínen közösen megszemléltük a munkahelyet.

Aztán kibontakozott a csoda. Az az emberfeletti küzdelem, amelyet kis csapatoddal heteken át megvalósítottál, teljesen lenyűgözött engem. A „Csepegő kövek igézetében” című könyvedben

*A Szabadság-barlang felfedezése után
(Balázs Dénes felvétele)*

tárgyilagosan beszámoltál róla. Szemtanúként tanúsítom Dénes, túlzás nélkül írtad le. Az a lehetetlennel is megbirkózó tántoríthatatlan hit és az a kétségbeejtő küzdelem, amit abban az iszonyatos földalatti prézliben kifejtettetek, bámulatra gerjesztett engemet. Akkor emeltem le előtted először a kalapomat. Akkor éreztem meg először, hogy óriás vagy Dénes! Mit se számított, hogy végül is a Széllýuk nem sikerült. Sikerült a második kísérlet, a Dász-töbör nyelője. Feltárult az égerszögi Szabadság-barlang! És ezzel elkezdődött egy olyan rendkívüli életút, amely rakétaként ívelte át a világ égboltját.

Többé nem voltál képes minisztériumi tisztviselő maradni. A Föld jelenségeinek elhivatott kutatójává nőttél, a szó legnemesebb értelmében. Fanatikusként kezdted el harmincévesen megtanulni mindent, ami hozzásegíthet ahhoz, hogy a karsztok titkait, a világ csodáit minél szélesebben megismerhesd. Elvégezted az egyetemet és ledoktoráltál földrajzból. Nyelveket sajátítottál el önéből. Széduletes utakat szerveztél a Föld legkülönbözőbb tájaira. Ez néha hajóstoppal, néha kölcsönautóval, néha csak gyalogosan sikerült. De mindig igen leleményesen tudtad elhárítani az

akadályokat. Végül is geográfus szemmel végigjártad a távoli kontinenseket. Az Antarktisz kivételével szinte mindenhová eljutottál, ahová érdekes. És mindezt lényegében pénz nélkül csináltad. Szinte öreg koldusdiák módra. Egy csodálatos asszonytárs önzetlen segítségével, támogató erejével, szeretetével és mindent megértő áldozataival megerősítve, elképesztő szervező energiával és hihetetlen nemzetközi levelezéssel egyengetted hátizsákos útjaidat. Végül is győztél. Elérted álmaid megvalósulását. Elérted, hogy Te lettél a bolygót legjobban ismerő magyar geográfus, akinek világrészeket bemutató könyvei polcokat töltöttek meg a könyvtárainkban. Egész életedben embertelen nélkülözéseket és lemondásokat vállaltatok magatokra Vilmával, hogy előreléphess egy-egy tudományos probléma megértésében és másokkal való megértetésében. Műveidre, karsztmorfológiai és barlangtani tanulmányaid megállapításaira éppúgy, mint jelenségeirő és problémáfeltáró tájmonográfiáidra világszerte hivatkoznak a barlangtani, a karsztgenetikai és regionális földrajzi témájú szakmunkák. Az Általad életre hívott, szerkesztett és anyagilag is patronált „Karszt és Barlang” című szaklapunk Európa talán legszebb kiállítású és legigényesebb tartalmú speleológiai folyóirata. Jogos büszkesége a magyar barlangkutatók táborának. Hangulatos útirajzaid és naplószerű feljegyzéseid, páratlan értékű lényképarchívumod és tárgyi dokumentumgyűjteményed a Föld megismerésének kimeríthetetlen gazdagságú forrásai lesznek hosszú időken át.

Nincs sem idő, sem mód, Dénes hogy ezen a helyen tudományos életművednek még csak a legfontosabb állomásait és eredményeit is felsoroljam, de úgy gondolom, azt úgyis meg fogja tenni méltón az utókor. Hiszen Te is azoknak az előbbutóbb klasszikusként emlegetett nagy magyar úttörő kutatóknak a sorába tartozol, akiknek alkotásait és hatáskisugárzását csupán idő- és madártávlatból lehet a maga teljességében felmérni.

Most eljött az idő. Óriást temetünk emberek! A magyar barlangkutatók és geográfusok testben, vagy lélekben mind itt állnak mellettem, szomorú koporsód előtt. Búcsúzom tőled Balázs Dénes. Búcsúzom egykori küzdőtársamtól, későbbi kollégámtól és igaz barátomtól. Búcsúzom a nagy földrajztudóstól, a neves barlangkutatótól, a magyar tudományos élet talán legmostohább sorsú katonájától. Nagy ember voltál, és nagy ember is maradsz. Mindvégig, ameddig élni fog egy olyan Magyarország, amelyik képes erőt meríteni saját halhatatlan hőseinek tiszteletéből és példájából.